

МИХАЙЛО ЖУК.

Д О Р А.

Оповідання.

Годинник, що висів в ідальній кімнаті, швидко вибив два-найцять, хоча вказівки показували третю над ранком. Крізь вікна видко було, як коротка літня ніч мусіла ступінь за ступнем відступати перед встаючим сонцем; як прохолодний, повний роси поранок — рожевий і здоровий, як лице дитини — без жадного заходу полошив нічні тіни і вони мусіли покидати верхи дерев, біленькі димарі, дахи, вікна, і ховаючись між галузками по садах і ровах, між громадами зелених листків, дивилися синіми невиспаними очима на непроханого гостя. А Боже борони ту, котра не встигла зарання сховатися: сонце живою рукою бризкало на неї золотим дощем і синій, холодний колір раптом прилучався до веселої громади і гинув в масі кольорів. Співали пташки... Ні, се ціле повітря було вигаптуване візерунком пісень; се плакали і здригалися, се раділи і сміялися чийсь могутні груди....

В спальній кімнаті було тихо, а Дора не спала. Її розбудив жар власного тіла, розбудило якесь дивне почуття, і вона не спала. Чорне, коротке, кучеряве волосся дихало на неї жаром. Usta були наче пошмаровані теплим лоєм. Заложивши руки під голову, дивилася просто себе. Гадок її не турбували ані віддих Казя (як вона звала свого хвилювого любовника, що спав зараз біля неї), ані мухи, що літали і бреніли на всі тони, ані подих прохолоди, що подихала крізь відчинене вікно, ані голос перепелиці, що кричала далеко в полі. Вона була гола, бо Казьо ще в ночі зідрав з неї сорочку і кинув до дверей, і здавалося їй, що очі вогнем палають. Одною рукою скинула з себе ковдру і посунулася на край ліжка, де не було зігріте тілом; притулила одну щоку до подушки, котра в тім місці холодніша була — на хвилину їй стало ліпше. Лиш гадки не покидали змученої голови. Наче в великій сьвятині, де маси людей мовчки приходять вклонитися і поцілувати ту святош, чути важкий тупіт ніг на камінних плитах і брязкіт монет, що маса рук скидає до купи — вражінє таке було в голові від гадок. Ось їдна гадка цілує мозок і уявляє веселу кумпанію. Там вона зустріла Казя, там він з нею пив і спав цілу ніч, там він її запрохав до себе — і вона поїхала. Там було також душно, а ціла кумпанія кричала голосно;

там було повно диму від цигарок, а обрус на столі був цілий залитий вином і захляпаний стравою. В голові тоді у неї було повно того пекельного крику і тої пекельної задухи; а Казьо обіймав її, частував цигарками і доливав вина в її чарку. Вона, правда, давно звикла до такої атмосфери, вона вже давно забула про інший порядок життя, але сьогодні їй тяжко, їй невимовно тяжко і вона протестує. „А на що те все?“ — думає Дора, обертаючись на спину і кладучи руки під голову. „Чому в світі цілий ряд випадків: випадково я могла бути жінкою професора, музики, ученого; випадково я могла мати гроші і жити собі до вподоби; випадково мене б шанували і поважали і випадково — на мене плюють. На мене плюють!... плюють вином, плюють грішми, плюють своїми пестошами... Люде, я жити хочу... бідна Дора жити хоче“!... Здавило щось за горло, куточки уст задріжали, вона звела до купи лікті і почула на голих руках сльози. „Бідна Дора жити хоче“! наче відголос гукала гадка.

„А тямиш ти сцену малого, вандрівного театру?“ — питає хтось непомітний, цілючи мозок. „А тямиш ти вино і бенкети по загородніх ресторанах з акторами?“ „Не тямлю... Годі, годі!“ — боронить ся Дора.

Ось третя гадка цілує мозок. Дора уявляє брата сухотника, що помірає десь тепер у варшавськiм шпиталі; вона уявляє стару матір, що ходить по дворах і скуповує старе одiнне. „Мамо, нащо ти кинула мене в світ? Мамо, голубко!“... проривається ся крізь сльози голос. „А ти завтра поїдеш, бо Казьо соромить ся показати тебе сестрі; а сестра Казя приїде позавтра і ти мусиш тікати. Тебе ховають і викидають, як штани і сорочки з того покою, де приймають гостей!“ — невпинно дратує гадка. „Ні, я не поїду!“ — каже вона.

Казьо порушив ся у сні і поклав руку на груди Дорі, котру сей рух наче варом обдав. Вона скинула своїми руками його руку і схопила ся з ліжка, дріжучи наче у пропасниці. Очи малювали страх; вона бажала укрити руками свою наготу від якогось лютого ворога. Дотикаючись свого тіла, вона відчувала його ненормальну старість; при кожнім кроці вона чула на собі наче мішок важкий і гарячий. „Я жити хочу!“ — казала вона не голосом, а хрипінням і страшними очима вглядала ся в стіну, наче сі стіни не давали їй жити. Так вона стояла хвилю мовчки, дріжучи, здавлюючи одною рукою груди і другою бік так сильно, що пальці, наче кігті, затопили ся в м'якiм тілі. Раптом Дора стя-

мила ся і поквально зачала шукати сорочки; кілька разів її підносила, знову кидала і знову шукала. Зуби, не дивлячись на те, що вона їх затисла, — сильно дзвонили, а кожний мускул корчив ся, дріжав і стягав до купи ціле тіло. Нарешті зодягла сорочку, спідничку, блюзку; швиденько позапинала ся і боса через кімнати пішла на двір. Пробігла проз вікна до саду і навмання стежкою просто і просто... Так пробігла цілий сад, добігла до рова, що відділив сад від поля і був повний дощової води, — і стрибнула, стрибнула, але незручно, бо одна нога трапила в воду, в вязке болото, і вона упала. Лиш зібрала всю силу, яка була, і хапаючись руками за траву, вилізла з рова заболочена, мокра. Той сильний шал, що гнав її через сад, що не давав спокою в ліжку, наче відступив ся від неї, коли вона упала в рів, а замість нього сльози знесилля здавили за горло. Її боліло тому, що вона слаба, незручна, підла; її боліла сама згадка на те, що хтось побаче і замість пожалувати — буде глумити ся з її вигляду. „Боже!“ — шептала вона, стискаючи сильно долоні і стаючи на коліна. „Боже! прости мене прокляту!“ Тут розум поспішно став диктувати старі з дитячих літ молитви, а уста, наче покірнa дитина, повторювали за розумом слова. Але інші гадки плутали молитву, і вона починала на ново, притискаючи з силою до грудей руки і змушуючи цілий мозок до сильної молитви. Вона проказала „Отче наш, Вірую і Богородицю“, з натиском на кожне слово. Ранок, наїжачене стернею поле, копи рівними рядами, тепле проміння сонця — мимохідь трапляли в очі Дори і цілким подихом дихали на нерви. Роса блищала і мінилася на кожній стеблинці, а небо дивило ся простим, задуманим зором. Дора молила ся не довго, але щиро; клала поклони дотикаючись чолом землі, не зважаючи на те, що стерня болюче дряпала. Уклонившись не підносила ся зразу, лиш цілувала землю і була рада, що чула запах змоченої росю землі. І якийсь новий дух, дух спокою обхопив її змучене тіло, а рання прохолода цілувала очі, як ніхто з людей, устами здорового сну. Дора з останнім поклоном лягла на землю і заснула. Уста її склали ся в усміх дуже хворого чоловіка, котрий перший раз — за час своєї хвороби — заснув тихим сном.

Годинник вибив четверту, а вказівки показували сьому. Казьо пробудив ся і, лежачи видом до стіни, почав виспівувати: „Циліндер, циліндер, циліндер — фрак, фрак, фрак, то єсть культурний

німецький знак." Потім змовк і не обертаючи виду питав: „Дора, ти спиш? А, спиш!“ і він обернув руку назад бажаючи ухопити її і збудити. „А, хитруєш... ні!...“ і він раптом перекоотився на другий бік. „Немає? так рано... Дора! До-ора!“ — гукав він. „Ну, чорт з тобою...“ балакав далі позіхаючи і потягуючись; потім знову заспівав „циліндер“. Він почував себе сьогодні незвичайно добре. Правда, те, що не було біля його Дори, що вона так рано встала з ліжка, псувало його ранішній плян: вона завтра поїде, а він хотів ще скористати з двох ранків. „Марина, Ма-арина!“ — закликав він. Війшла служниця в підтиканій спідниці, з опаленими, великими ногами і стала чекаючи. „Зроби гербату і поклич паню!“ — казав він дивлячись через голову на служницю і крутячи рукою вус. Служниця мовчки осьміхнулася і вийшла. Потім він устав, одягнув ся і вийшов до саду стрінити Дору; пройшов гукаючи стежками до рова і виглянув на поле. Побачивши Дору, перестрибнув через рів і пішов до неї.

Сонце вже висушило болото на ногах, руках і спідниці, а вона спала. Він надійшов до неї і став здивований. „Що вона, здуріла?“ — погадав він і почав будити. Вона розплющила очі, але раптом зажмурила, бо ясний світ сонця засліпив зір. Вона полежала ще хвилину, потім сіла і мовчала, не в змозі відірвати ся від сну. Голова була тяжка і боліла, а вражіння ранку зближало ся до уяви. Вона злякала ся сього вражіння, наче страшного привида, схопила Казя за шию, зачала цілувати примовляючи: „Мій Казюньо, мій любий!“ Він не міг утримати рівноваги і упав їй на коліна, відпихаючи і кажучи: „Що ти здуріла, чи що? чого ти тут?“ Вона не дала йому розпитувати далій і затулила митю долонею його уста. Цвікер Казя злетів на землю, а вона, обхопивши Казя вільною рукою за шию, цілувала; цілувала так часто і так сильно, аж поки не відперла на другий плян ту мару, що страхала її з ранку. Потім швидко відіпхнула його з колін, раптом підхопила ся і з незвичайною веселістю промовила: „Ну, йдемо на сніданок!“ „Але де ти, де ти в грязюку влізла?“ — питав Казю, шукаючи цвікера. „Се я так через рів скочила.“ „Дурна!“ — відрубав він, накладаючи цвікер і покручуючи вуса; потім заспівав „циліндер“. Вона зачала йому підтягувати; він вхопив її під паху і надавлюючи пальцями груди, всміхав ся; почав в такт пісні підскакувати та підбігати; перестрибнули в двох через рів і сміючись сховались між деревами.

1907.

РІЧНИК Х.

ТОМ XXXIX.

КНИЖКА VII.

ЗА ЛИПЕНЬ.

ЗМІСТ.

ВОЛОД. ВИННИЧЕНКО: Великий Молох, пєса на III роздїли (конець буде)	1
ОЛ. ГРУШЕВСЬКИЙ: Сучасне українське письменство в його типових представниках, — Іван Франко	25
О. ЮРКЕВИЧ: І так буває. Оповідання	39
МИХ. ГРУШЕВСЬКИЙ: Студії з економічної історії України — Велике господарство в середині XVI в., перед розвитком вивозу хліборобських продуктів. Початки вивозу продуктів господарських: вивіз продуктів фавни. Вивіз лісових товарів	43
ІВАН МАНДЖУРА: З недрукованих поезій (конець)	61
МИХАЙЛО ЖУК: Дора. Оповідання	62
ІВ. ФРАНКО: Середні віки і їх поет — Божественна комедія (далі)	66
Ф. МАТУШЕВСЬКИЙ: Українська громада в другій державній думі	79
П. КАПЕЛЬГОРОДСЬКИЙ: Пісня жінок	100
С. ЧЕРКАСЕНКО: Немає сил	100
БЕРНШТЕРНЕ БЕРНЗОН: Марі, роман (конець)	101
ІВ. ФРАНКО і Г. ШЕРСТЮК: Новини нашої літератури — Поезії Христї Алчевської	115
ПАВЛО ГРАБ: З поезій Ганни Амброзіус	123
Ф. МАТУШЕВСЬКИЙ: З українського життя	124
М. ЛОЗИНСЬКИЙ: З австрійської України	143
Бібліографія	156
Надіслані книжки	163
Оголошення	165

ПРИВАТНА БІБЛІОТЕКА
ОСИПА І АНАСТАЗІЇ КОЧАН
ЗДА

ЛІТЕРАТУРНО- НАУКОВИЙ ВІСТНИК

ЛЬВІВ-КИЇВ.

З друкарні Наукового Тов. ім. Шевченка
під зарядом К. Беднарського.